

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาติดตามผลการรักษาผู้ป่วยจิตเวชวัยรุ่นที่คลินิกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ชนิด Retrospective วิธีการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research)
2. การศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research)
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.3 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research)

โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยและการรักษาผู้ป่วยจิตเวชวัยรุ่น ได้แก่ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตำรา บทความและเอกสารทางวิชาการจิตเวชศาสตร์

การศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research)

การดำเนินการก่อนการสร้างเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา เพื่อศึกษาสถิติและข้อมูลต่างๆ ได้แก่ จำนวนผู้ป่วยจิตเวชวัยรุ่น ซึ่งเป็นผู้ป่วยใหม่ที่มารับการรักษา ภูมิลำเนา การติดตามการรักษา อาการของผู้ป่วยซึ่งเปลี่ยนแปลงไปในระหว่างการรักษา และศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรักษาผู้ป่วย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร การวิจัยครั้งนี้ศึกษาประชากรผู้ป่วยจิตเวชวัยรุ่น ซึ่งมารับบริการที่คลินิกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยจิตเวชวัยรุ่นซึ่งมารับบริการที่คลินิกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยาเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2535 จำนวน 58 ราย สุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) สัมภาษณ์จาก ผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion criteria)

1. เป็นผู้ป่วยใหม่ อายุระหว่าง 13-19 ปีเมื่อมารับการรักษาครั้งแรก และได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าป่วยเป็นโรคทางจิตเวช โดยมีหลักเกณฑ์ในวินิจฉัย ซึ่งใช้เป็นมาตรฐานในระยะติดตามผู้ป่วยอาจได้รับการรักษานิดผู้ป่วยนอกโดยตลอด หรืออาจจะได้รับการรักษานิดผู้ป่วยในเป็นระยะเวลาช่วงหนึ่ง เมื่อมีแพทย์ผู้รักษา เห็นว่าเหมาะสม
2. มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร
3. มีบุคคลในครอบครัวซึ่งดูแลผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดและสามารถให้ข้อมูล เกี่ยวกับผู้ป่วยในระยะก่อนป่วยไม่น้อยกว่า 1 ปี จนถึงปัจจุบัน
4. ผู้ป่วยมีชีวิตรอยู่ สามารถติดตามผู้ป่วยและญาติมาสัมภาษณ์ได้

เกณฑ์ในการคัดออกจากกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion criteria)

1. เป็นผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการวินิจฉัยว่าป่วยเป็นโรคในกลุ่ม Organic mental disorder และ Mental retardation
2. ผู้ป่วยเคยได้รับการรักษาโรคทางจิตเวชจากที่อื่นก่อนมารับการรักษา ที่โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา

จากจำนวนตัวอย่าง 144 ราย เมื่อคัดเลือกผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยว่าป่วยเป็นโรคในกลุ่ม Organic mental disorder และ Mental retardation

ออกจากการวิจัย เหลือกลุ่มตัวอย่าง 111 ราย ผู้วิจัยสามารถติดตามศึกษาได้ เพียง 58 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.3 เมื่อได้วิเคราะห์ความแตกต่างของ ลักษณะกลุ่มตัวอย่างด้านอายุ เพศ การศึกษา สภาพสมรรถและการวินิจฉัยโรค ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ติดตามได้และติดตามไม่ได้ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาสามารถเป็นตัวแทน ของประชากรที่ศึกษาได้ (รายละเอียดในภาคผนวก ข.)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบ สัมภาษณ์ผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วย ซึ่งศึกษาถึงผลการรักษาและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ ผลการรักษาผู้ป่วยจิตเวชวัยรุ่น โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยและปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การรักษาผู้ป่วยจิตเวชวัยรุ่น เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือสำหรับ สัมภาษณ์ผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วย

2. สร้างแบบสัมภาษณ์ นำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงและหาค่าความ เชื่อมั่นของเครื่องมือ หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงและตรวจสอบ โดย อาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง จึงนำไปใช้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลส่วนต่าง ๆ 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ดูแลผู้ป่วย ได้แก่ การศึกษา อาชีพ ฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัว

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยในปัจจุบัน ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพและสภาพครอบครัว

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยและการรักษา ได้แก่ อายุที่เริ่ม ป่วย อาการ การวินิจฉัยโรค การรับการรักษาและการรับประทานยาตามการ รักษาของแพทย์ และการใช้ยาเสพติด

ส่วนที่ 4 ข้อมูลวัดการปรับตัวทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษา เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคมโดยอาศัย Premorbid

Adjustment Scale : PAS (Cannon-Spoor, H., Potkin, G., and Wyatt, 1982) เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยข้อความแสดงถึงความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ การเรียนหรือการทำงานอาชีพ ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว ความสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและการทำกิจกรรมในยามว่าง ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ดูแลผู้ป่วยในระยะก่อนมีอาการป่วยอย่างน้อย 1 ปี จนถึงปัจจุบัน เพื่อประเมินการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยในระยะก่อนป่วยและในปัจจุบัน การให้คะแนนการปรับตัวทางสังคมแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

การปรับตัวทางสังคมระดับดี	ให้คะแนนเท่ากับ	1	คะแนน
การปรับตัวทางสังคมระดับปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
การปรับตัวทางสังคมระดับต่ำ	ให้คะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
ไม่สามารถปรับตัวทางสังคม	ให้คะแนนเท่ากับ	4	คะแนน

คะแนนการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยแต่ละรายได้จากคะแนนเฉลี่ยของการปรับตัวทางสังคมในทุก ๆ ด้าน

ส่วนที่ 5 ข้อมูลวัดระดับอาการทางจิต วัดโดยใช้แบบสัมภาษณ์ Brief Psychiatric Rating Scale : BPRS (Overall and Gorham, 1966) ซึ่ง ภักตรา ธิรลภ (2531) ได้หาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นโดยใช้ SPSS-X Program ได้ค่า Alpha Coefficients เท่ากับ 0.89 นำไปใช้ในการศึกษาสภาพผู้ป่วยจิตเวชภายหลังการรักษาที่โรงพยาบาลศรีษัฏญา แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยลักษณะอาการทางจิตทั้งหมด 24 ข้อ ซึ่งการวัดใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ป่วยตามเกณฑ์ของ Manual for Expanded Brief Psychiatric Rating Scale (Lukoff, Nuechterlein and Ventura, 1986) ให้คะแนน 4 ระดับ ดังนี้

ไม่มีอาการทางจิต	คะแนนเท่ากับ	0
อาการทางจิตระดับต่ำ	คะแนนเท่ากับ	1
อาการทางจิตระดับปานกลาง	คะแนนเท่ากับ	2
อาการทางจิตระดับสูง	คะแนนเท่ากับ	3

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity)

นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

1.1 รศ.พญ. อุมามพร ตรังคสมบัติ กุมารจิตแพทย์ ประจำหน่วยกุมารจิตเวช แผนกจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 น.พ. ฐานันดร ปิยะศิริศิลป์ จิตแพทย์ หัวหน้ากลุ่มงานจิตเวชวัยรุ่นและเด็ก โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา

1.3 อาจารย์เตือนใจ อินทุโสมา อาจารย์นักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ ประจำแผนกกุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4 อาจารย์สุชีรา ภัทรายุทธวรรตน์ อาจารย์นักจิตวิทยา ประจำภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

1.5 นางมาลี แจ่มพงษ์ นักสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ ประจำกลุ่มงานจิตเวชวัยรุ่นและเด็ก โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา

2. การตรวจหาความเชื่อถือได้ (Reliability)

โดยนำแบบสัมภาษณ์ทดลองใช้กับผู้ป่วยจิตเวชวัยรุ่นที่คลินิกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา ซึ่งไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

ข้อมูลส่วนที่ 4 การปรับตัวทางสังคมก่อนป่วย ได้ค่าความเชื่อมั่น (Alpha coefficients) เท่ากับ 0.77

การปรับตัวทางสังคมปัจจุบัน ได้ค่าความเชื่อมั่น (Alpha coefficients) เท่ากับ 0.91

ข้อมูลส่วนที่ 5 ระดับอาการทางจิต ได้ค่าความเชื่อมั่น (Alpha coefficients) เท่ากับ 0.88

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการสัมภาษณ์ผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยเป็นรายบุคคลตามขั้นตอน ดังนี้

1. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออกหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลสมเด็จพระยา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการทำวิจัย
2. รวบรวมรายชื่อ ที่อยู่และประวัติเกี่ยวกับการรักษาจากเวชระเบียนผู้ป่วยนอก เพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 144 ราย
3. คัดเลือกกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าป่วยเป็นโรคในกลุ่ม Organic mental disorder และ Mental retardation ออกจากการศึกษา จำนวน 33 ราย คงเหลือกลุ่มตัวอย่าง 111 ราย
4. ส่งจดหมายแนะนำตัว ที่แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งนัดผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยเพื่อสัมภาษณ์ และติดตามการรักษาที่คลินิกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลสมเด็จพระยา โดยให้ผู้ดูแลผู้ป่วยตอบไปรษณียบัตรที่แนบพร้อมจดหมาย และส่งคืนมายังผู้วิจัย เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันที่ผู้ดูแลผู้ป่วยได้นัดหมายไว้
5. ติดตามผู้ป่วยอีกครั้งหนึ่ง ในรายที่ยังไม่ได้รับการติดต่อกลับมาเมื่อครบระยะเวลา 1 เดือน มีผู้ป่วยซึ่งไม่สามารถติดตามมาสัมภาษณ์ได้ จำนวน 53 ราย เนื่องจาก

- ย้ายภูมิลำเนาไปต่างจังหวัด	22	ราย
- ที่อยู่ไม่ชัดเจน	16	ราย
- ไม่มีผู้ดูแลซึ่งสามารถให้ข้อมูล	13	ราย
- ถึงแก่กรรม	2	ราย
6. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ดูแลผู้ป่วยและผู้ป่วย ซึ่งมีระยะเวลาตั้งแต่รับการรักษาครั้งแรกถึงปัจจุบันไม่น้อยกว่า 18 เดือน ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ครั้งละประมาณ 1 ชั่วโมง รวมทั้งให้การปรึกษาปัญหาแก่ผู้ป่วยและผู้ดูแลผู้ป่วยที่ต้องการความช่วยเหลือหรือคำแนะนำ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 58 ราย เป็นผู้ป่วยซึ่งได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคจิตเภท (Schizophrenia) 29 ราย ส่วนผู้ป่วยอีก 29 ราย ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคทางจิตเวชในกลุ่มอื่น ได้แก่

- Delusional disorder	1	ราย
- Psychotic disorders not elsewhere classified	2	ราย
- Mood disorders	13	ราย
- Anxiety disorders	4	ราย

- Sexual disorders 1 ราย
- Adjustment disorder 5 ราย
- Personality disorders 3 ราย

7. รวบรวมแบบสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแลผู้ป่วย คำนวณค่าร้อยละ
2. แบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย คำนวณค่าร้อยละ
3. แบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยและการรับการรักษา คำนวณค่าร้อยละ
4. แบบสัมภาษณ์ส่วนที่ 4 ข้อมูลวัดการปรับตัวทางสังคมก่อนป่วยและการปรับตัวทางสังคมปัจจุบัน ให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5. แบบสอบถามส่วนที่ 5 ข้อมูลวัดระดับอาการทางจิต ให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ใช้ค่าสถิติดังต่อไปนี้

1. สถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
2. t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม
3. สถิติที่ใช้หาสหสัมพันธ์ของตัวแปร Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r)